

Mekke Fethi

Niyetimiz, Mekke'nin taşının toprağının fethinden öte, o fethin arkasındaki ilahi muradı size aktarabilmek. İnşallah hakkıyla anlatırız. Sübhanallah, Sultan Allah, Galip Allah, Meded ya Resulullah. Bismillahirrahmanirrahim.

Mekke'nin fethi Hicret'in 8. yılında, Miladi takvime göre 630'da gerçekleşmiş ve bir askeri zaferin çok ötesindedir arkadaşlar. Bu hadise, "**İnnâ fetahnâ leke fethen mubînâ**" yani "**Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik**" [Fetih, 1] ayetinin tecessüm etmiş halidir.

Tasavvuf büyüklerinden Kuşeyri ve İbnü'l-Arabî'ye göre fetih; gözden perdenin, kalpten kasvetin, mekândan şirk karanlığının kaldırılması demektir. Mekke yeryüzünün kalbidir. Kalbin fethi gerçekleşmeden bedenin ıslahı mümkün değildir. Dolayısıyla Mekke'nin fethini; feth-i zahiri yani Mekke'nin alınması ve feth-i batını yani kalbin Allah'a açılması olmak üzere iki ana eksende anlatmaya gayret edeceğiz.

Fethi anlamak için öncelikle onun tohumunun atıldığı Hudeybiye'ye dönmek gereklidir. Hicret'in 6. yılında imzalanan Hudeybiye Antlaşması, zahirde Müslümanların aleyhine maddeler içeriyordu. Kureyşli bir Müslüman Medine'ye sığınrsa iade edilecek, ancak Medine'den biri Mekke'ye kaçarsa iade edilmeyecekti. Hz. Ömer gibi celalli sahabeler buna itiraz etmiş, "Biz hak yolda değil miyiz?" diye sormuşlardır. Ancak İmam Rabbani Hazretleri Mektubat'ında bu durumu şöyle anlatıyor: "Feth-i mübin kılıçla olan değil, kalplerin İslam'a açılmasıyla olandır." Hudeybiye'deki barış ortamı ve sükünet, kılıçların kınına girmesini sağlamıştır. İnsanlar İslam'ı sükünetle dinleme fırsatı bulmuştur. İki yıl içinde Müslüman olanların sayısı, o güne kadar olanların toplamını geçmiştir. Halid bin Veli ve Amr bin As gibi askeri dehalar, bu barış fethinin meyveleridir.

Bediuzzaman Said Nursi Hazretleri, Lemalar adlı eserinde Fetih Suresi'nin tefsirini yaparken, Hudeybiye'nin "feth-i mübin" olduğunu, Mekke'nin fethinin ise bunun bir neticesi olduğunu vurgulamıştır. Hudeybiye'den dönerken şu ayet nazil olmuştu: "**Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik**" [Fetih, 1]. Bu ilahi müjdeyi duyan Allah Resülü (s.a.v.) ashabına tebliğ ettiğinde, az önce mahzun olan müminlerin yüzleri aydınlandı. Hz. Ömer mahcubiyetle, "Ya Resulullah, ben bu anlaşma sırasında itirazlarımla haddimi astım" diyerek pişmanlığını dile getirdi.

Gerçekten de Hudeybiye görünüşte yenilgi gibi olsa da hakikatte tam bir fetihtir. Bu tür bir ortamda tebliğ için fırsatlar doğdu. İki yıl gibi kısa bir sürede İslam'a girenlerin sayısı önceki 19 yılda Müslüman olanların sayısını geçti. Mekke müşrikleri ilk defa Medine İslam Devleti'ni resmen tanımış oldu. Resul-i Ekrem (s.a.v.) bu süreçte çevre kabilelerle barış anlaşmaları yaptı. İslam'ın davet mektuplarını krallara ve imparatorlara gönderdi. Mesela Bizans Kayseri Heraklius'a yollanan mektup Mekke'de büyük bir yankı uyandırmıştı. Zira Heraklius, Ebu Süfyan'ı çağırıp Peygamberimiz (s.a.v.) hakkında detaylar sormuş, Ebu Süfyan o an düşman da olsa "Muhammedü'l-Emin'in" yalan söylemeyeceğini itiraf etmek durumunda kalmıştı. Heraklius bu konuşmanın sonunda, "Eğer dediğin doğruysa çok yakında şu ayaklarımın bastığı yerlere bile O'nun hakimiyeti ulaşacak" diyerek peygamberliğin hakikatini sezdiğini belli etmiştir.

İşte böyle zahirde geri adım gibi görünen Hudeybiye barışı, ardında Mekke'nin fethine giden kapıları da açtı. Allah-u Teala sevgili Resülüne rüyasında Kabe'yi tavaf edeceğini göstermiş ve o rüya er ya da geç gerçekleşecekti. Bu nedenle Peygamber Efendimiz (s.a.v.) her zorlukta dahi tevekkülünü ve ümidi asla yitirmemişti. Tasavvuf büyüklerinden İbn Ataullah el-İskenderi bu hakikate çok güzel işaret etmiştir. Şöyle diyor: "Duada ısrarcı olduğun halde karşılığın gecikmesi

seni ümitsizliğe sevk etmesin. Çünkü Allah senin için seçtiği şeyde ve dilediği vakitte dualarına icabet edeceğini garanti etmiştir."

Fethin kıvılcımını ateşleyen şey, Kureyş'in müttefiki Beni Bekir kabilesinin, Müslümanların himayesindeki Beni Huzaa'ya saldırmasıydı. Gece vakti Harem sınırları içinde rükû ve secde halindeki insanlara saldırıldı. Beni Huzaa lideri Amr bin Salim Medine'ye gelerek Resulullah'ın (s.a.v.) huzurunda o meşhur şiirini okudu: "Ya Rab, ben Muhammed'e babamız vebabası arasındaki eski ittifakı hatırlıyorum. Kureyş sana verdiği sözü tutmadı. Bizi Vetir suyunda rükû ve secde ederken öldürdüler." Resulullah (s.a.v.) bu yardım çığlığına, "Sana yardım olunmuştur, emin ol ey Amr bin Salim" diyerek karşılık verdi. Bu an, "Mazlumun ahı ile Allah arasında perde yoktur" hadisinin tecellisidir.

Kureyş yaptığı hatayı anlayıp Ebu Süfyan'ı Medine'ye gönderse de ne Hz. Ebu Bekir, ne Hz. Ömer ne de Hz. Ali ona şefaatçı oldu. Bu durum, adaletin tesisi söz konusu olduğunda diplomatik manevraların hükmünü yitirdiğini gösteriyor.

Fethin hazırlık aşaması, askeri strateji ile manevi tevekkülün mükemmel bir sentezidir. Resulullah (s.a.v.) kan dökülmesini engellemek için "ansızın gelme" stratejisini benimsemiştir; bunu bir baskın diye nitelendirebiliriz. Efendimiz Mekke üzerine yürümeye karar verdiğinde stratejik tedbirler alarak hazırlığını yaptı. 10.000 kişilik, o zamana dek Arabistan'da görülmemiş büyülükle bir ordu hazırlanmıştı. Bu ordu zahirde askeri bir güç idi, fakat batını gözle bakıldığından küfrün ve zulmün son direnç noktalarını kıracak olan iman ordusuydu.

Efendimiz (s.a.v.) ellerini açıp şöyle dua etti: "Allah'ım, yurtlarına ansızın varıncaya kadar Kureyşlilerin casuslarını ve haberlerini tut. Görmez ve iştmez kıl." Bu dua, Kureyş'i gafil avlamak için değil; onların hazırlık yapıp mukavemet göstermesini, dolayısıyla Harem'de kan dökülmesini engellemek için yapılmış bir duaydı.

Bu süreçte sahabeden Hatib bin Ebi Beltea, Mekke'deki ailesini korumak sahiyle Kureyş'e gizli bir mektup gönderdi. Vahiy yoluyla durumdan haberdar olan Peygamberimiz (s.a.v.), Hz. Ali ve Hz. Mikdad'ı göndererek mektubu yakalattı. Hz. Ömer'in "Bırak boynunu vurayım ben bu münafiğin" tepkisine karşılık, Rahmet Peygamberinin (s.a.v.) cevabı fethin ruhunu özetler niteliktedir: "Ne bilirsın ey Ömer! Belki Allah Bedir ehlne muttali oldu da 'Diledığınızı yapın, ben sizi bağışladım' buyurdu." Bu tavır, fethin intikam değil, mağfiret hareketi olduğunun bir işaretidir. Efendimiz (s.a.v.) bu sahabeyi Bedir gazisi oluşunu dikkate alarak affetmiştir.

Sefer, Hicret'in 8. yılı Ramazan ayında gerçekleşti. İslam ordusu Medine'den oruçlu çıktı. Ancak yoluñ meşakkati artınca Resulullah (s.a.v.) Kudeyd mevkiinde herkesin görebileceği şekilde su içerek orucunu bozdu ve ashabına da bozmalarını emretti. Mekke yakınlarındaki Merru'l-Zahran vadisine gelindiğinde Resulullah (s.a.v.) her askerin bir ateş yakmasını emretti. Gece karanlığında yanın 10.000 ateş, Kureyş'in moralini alt üst etti.

1 Ocak 630 sabahı (veya Ramazan'ın 20'si) Allah'ın izniyle Müslümanlar dört bir yandan şehr girdiler. Bu giriş planı, şehrin her yerinden kuşatılarak kaçışın ve direnişin anlamsızlığını göstermek üzerine kuruluydu. Efendimiz o gün murakabe ve tevazu içinde devesinin üzerinde eğilmiş, mübarek başı neredeyse semere degecek kadar mahviyet içindeydi. Elinde sancak, dilinde tekbir, kalbinde şükür vardı. Hiçbir gurur emaresi göstermeden "Allahümme lâ ayşe illâ ayşu'l-âhire" (Allah'ım gerçek hayat ancak ahiret hayatıdır) diyor.

Fetih neredeyse kansız bir şekilde gerçekleşti. Resulullah (s.a.v.) "Size saldırlımadıkça savaşmayın" emri vermişti. Ancak Halid bin Velid'in komuta ettiği güney kanadına İkreme bin Ebi

Cehil ve Safvan bin Ümeyye onderliğindeki müşrikler okla saldırdılar. Çıkan çatışmada 12-13 müşrik öldürüldü, 2 Müslüman şehit oldu. Resulullah (s.a.v.) durumu öğrenince üzüldü ancak "Allah'ın takdiri hayırıdır" buyurdu. Bu olay, barış arzusunun fitne çıkaranlara karşı caydırıcı güç kullanılmasına engel olmadığını gösterir.

Resul-i Ekrem (s.a.v.) İslam sancağını gönüllere dikmek istiyordu. Nitekim Kur'an-ı Kerim bu fethe işaret ederek nazil olan Nasr Suresi'nde şöyle buyurdu: "**Allah'ın yardımını ve fetih geldiğinde ve insanların dalga dalga Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde...**" [Nasr, 1-2]. Gerçekten de Mekke'nin fethinden hemen sonra kabileler akın akın İslam'a girmeye başlamış, kısa zamanda Arabistan bütünüyle tevhid nuruyla aydınlanmıştır.

Fethin zirve noktası Kabe'nin putlardan arındırılmasıdır. Kabe'nin içinde ve çevresinde 360 adet put bulunuyordu. Resulullah (s.a.v.) elindeki asa ile putlara dokunuyor ve şu ayeti okuyordu: "**De ki: Hak geldi, bâtil yok oldu. Şüphesiz bâtil yok olmaya mahkumdur.**" [Isrâ, 81]. Putlar dokunuldukça yüzüstü devriliyordu.

İbnü'l-Arabî "Fütuhat-ı Mekkiye"de, 360 putun bir yılın 360 gününü temsil ettiğini belirtir. İnsan zamanın her anında Allah'tan gafil olup başka sebeplere sığınabilir; bunlar putlar olabilir. Feth-i Mekke, zamanın ve mekanın sahibinin Allah olduğunu ilan ederek insanı zamansal putlardan kurtarır. Hz. Mevlana da put kırmış hadisesini içsel bir devrim olarak anlatmıştır. Rivayet edildiği üzere Kabe'nin damındaki veya yüksekteki putları indirmek için Peygamberimiz (s.a.v.), Hz. Ali'yi omuzlarına almıştır. Hz. Ali "Ben senin nübûvet yükünü taşıyamam ya Resulullah" diyerek Peygamberimizin (s.a.v.) omuzlarına çıkmıştır. Bu sahne, tevhid eyleminden peygamberlik ile velilik ittifakını gösterir. Putları kırın el Ali'nindir ama onu yükselten omuz Resulullah'ındır (s.a.v.). Bu manevi yolda, mürşidin müridini yükselterek onun erişemeyeceği nefsanı engelleri, putları devirmesine yardım etmesinin sembolüdür.

Ardından Fahr-i Kainat Efendimiz (s.a.v.) Kabe'nin kapısını açtırdı ve içeri girdi. Orada da duvarlara çizilmiş resimler ve bazı put heykelleri vardı. Resulullah (s.a.v.) mübarek elleriyle onları da temizledi. Özellikle Hz. İbrahim ve İsmail'e ithafen melek tasvirleri yapılmış, ellerinde fal okları bulunan bir resmi görünce durdu. "Yazık! Müşrikler atamız İbrahim'e iftira etmişler. O asla fal oku çekmezdi" buyurarak hemen o resmi sildirdi. Kabe içindeki tüm put ve tasvirler kaldırılınca iki rekat namaz kıldı. Allah-u Teala'ya hamd ve şükür secdeleri etti. O esnada şu ayet-i kerime nazil oldu: "**Müşrikler ancak bir necis (pislik)tir. Bu yıldan sonra artık Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar.**" [Tevbe, 28].

Artık Mekke şirk kirinden arınmış, Beytullah putlardan temizlenmişti. Kabe'nin fethine paralel olarak gönüllerin fethi de gerçekleşiyordu. Zira Resulullah (s.a.v.) o an Mekkelilerin kalbindeki putları da kırmış, onlara aslolanın merhamet, af ve hidayet olduğunu fiilen göstermiştir. Böylece İbrahim Aleyhisselam'ın tevhid mirasına büyük bir sadakat de gösterilmiştir. Kabe aslı hüviyetine, yani yalnızca Allah'a ibadet edilen bir mabet olma şerefine yeniden kavuşmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v.) Kabe'nin kapısında durarak korku içinde bekleyen Kureylilere tarihi bir konuþma yapmıştır. Onlar merak ve korku içinde bugün kendilerine nasıl muamele edileceğini bekliyorlardı. Efendimiz düşmanlarını öňü sıra saf saf durmuş görünce dahi onlara kötü söz söylemedi. O, intikam için değil merhamet için gönderilmiş bir nebiydi. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Ey Kureyş topluluðu! Allah sizden cahiliye gururunu ve atalarla övünmeyi giderdi. İnsanlar Adem'dendir, Adem de topraktandır." Ardından Hucurat Suresi 13. ayeti okudu. Bu hutbe İslam'ın ırkçılık, sınıfçılık ve soy üstünlüğü gibi tüm cahiliye adetlerini ayağınıñ altına aldığıñın ilanıdır.

Resulullah (s.a.v.) sordu: "Ey Kureş topluluğu, size ne yapacağımı sanıyorsunuz?" Onlar cevaben, "Hayır umarız. Sen kerim bir kardeşin, kerim bir kardeşoglusun" dediler. Efendimiz (s.a.v.) ise, "Benim halimle sizin haliniz Yusuf'un kardeşlerine dediği gibi bidir. Bugün size kınama yoktur. Allah siz bağışlasın. O merhametlilerin en merhametlisidir. Gidiniz, sizler serbestsiniz" buyurdu.

İşte bu, af ve mağfiret fermaniydi. Mekke'nin fethi kılıçla değil, affın ve merhametin zaferiyle taçlanmıştır. Resulullah (s.a.v.) dün kendisine kin güden, hendeklerde üzerine yürüyen, Uhud'da mübarek yüzünü kanatan bu insanları bağışlamıştır. O gün İslam'ın rahmet mesajı en gür seda ile ilan edilmiştir. Bu öyle bir civanmertlikti ki, İslam'ın azılı düşmanları bile bu yüce gönüllülük karşısında eridiler, kalpleri yumuşadı. Pekçoğu hiç tereddütsüz kelime-i şahadet getirdi. Allah-u Teala Fetih Suresi'nde, "O, insanların kalplerine sekinet indirdi ki imanlarına iman katsın" buyurur. Gerçekten de Mekkeliler o gün müminlerin gönlündeki engin şefkatı görünce huzur buldular, İslam'ın güzelliğine teslim oldular.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) umumi affı ilan ettikten sonra Safa Tepesi'ne çıkip halktan biat almaya başladı. Erkekler biat etti, ardından kadınlardan da İslam ahkamına riayet edeceklerine dair söz aldı. Bu sırada amcası Hz. Hamza'yı Uhud'da şehit eden Vahşi'nin azmettiricisi Hind binti Utbe de kalabalık arasındaydı. Hind affedileceğine pek ihtimal vermiyordu, yüzünü örtüp gelmişti oraya. Ancak biat sırası ona geldiğinde örtüsünü açıp, "Beni tanıdin mı ya Resulullah? Ben Hind'im" dedi. Fahr-i Kainat Efendimiz ona merhamet nazarıyla baktı. "Merak etme, sen de affedildin" buyurdu. Hind hayret içinde kaldı. Bir an kocasının yani Ebu Süfyan'ın Müslüman olusuna kızan, Peygamberimize (s.a.v.) karşı düşmanlık yemini eden kendisi miydi? O andaki Hind artık başka biriydi. Gözyaşlarıyla, "Ya Muhammed, vallahi senin çadırın kadar hiçbir çadır bana nefret vermezdi. Şimdi ise senin çadırın bana en sevimi yer oldu" diyerek Müslüman oldu.

Hz. Hamza'nın katili Vahşi, fetihten sonra Taif'e kaçmıştı. Ancak Allah'ın arzı dar geldi. Sonunda Medine'ye gelip Resulullah'ın (s.a.v.) huzuruna çıktı ve şahadet getirdi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) amcasının katilini görünce insanı bir hüzenle sarsıldı ve "Vahşi sen misin?" diye sordu. "Evet" cevabını alınca Peygamberimiz (s.a.v.) onu affetti ve canına dokunmadı, Müslümanlığını kabul etti. Vahşi ömrü boyunca bu mahcubiyetle yaşadı ve Yemame Savaşı'nda yalancı peygamber Müseyylemetü'l-Kezzab'ı, Hz. Hamza'yı şehit ettiği aynı mızrakla öldürerek; "İnsanların en hayırlısını öldürdüm, bari insanların en şerlisini de öldürerek kefaret ödeyeyim" demiştir.

İslam'ın en azılı düşmanı Ebu Cehil'in oğlu İkreme, fetihten sonra Yemen'e kaçmıştı. Müslüman olan karısı Ümmü Hakim peşinden giderek onu ikna etti ve Resulullah'ın (s.a.v.) güvenlik garantisini iletti. İkreme Mekke'ye döndüğünde Peygamberimiz (s.a.v.) onu "Hoş geldin süvari muhacir" diyerek ayakta heyecanla karşıladı. "Babanın suçu evladına yüklenmez." İkreme o günde sıcak karşılaşmanın etkisiyle İslam'ın en büyük fedailerinden biri oldu ve Yermük'te şehit düştü.

Ardından Efendimiz (s.a.v.) Kabe'nin anahtarını getirtip o vakte dek Kabe'nin hizmetini yürüten Osman bin Talha'ya teslim etti. Hz. Ali Efendimiz anahtarın kendilerine, yani Hâşimoğullarına verilmesini arzu etmişti. Lakin Allah Resülü "Bugün vefa günüdür" diyerek emaneti ehlne iade etti. Osman bin Talha o ana dek henüz mümin olmamıştı. Buna rağmen emaneti vermiş, hatta "Al Osman, bu ebediyen sizde kalacak. Zalim olmayan sizden almayacak" buyurarak kıyamete dek sürecek bir teamülü başlatmıştır. Hakikaten o günden bugüne Kabe'nin anahtarı o ailinin elinde, o ailinin neslinde kalmıştır. Allah'ın Resülü (s.a.v.) bu davranışıyla adalet, emanet ve vefakarlık derslerini de vermiş oldu.

Mekke'deki herkes hayret ve hayranlıkla O'nun izliyordu. Namaz vakti gelmişti. Bilal-i Habeşi Kabe'nin damına çıkarak yüksek sesle ezan okudu. Dünün kölesi zenci Bilal, bugünün efendilerine Allah'ın büyülüğünü haykırdı: "Allahu Ekber, Allah en büyütür." Bu, İslam'ın getirdiği adalet ve eşitlik müjdesini ilan ediyordu. Bir zamanlar köle olan bir mümin, artık hür bir şekilde Kabe üzerinde ezan okuyabiliyordu ve dün bir avuç müminin gizli ibadet ettiği şehirde bugün yüzlerce yeni Müslüman namaza duruyordu. Üstünlük takva iledir; ırk ile, renk ile değil. Bu hakikat Mekke'nin fethiyle dünyaya duyuruldu.

İslam ordusu ne bir işgal gücüne ne de yağma için gelmemişti. Tam tersine zulmü bitiren, insan hak ve hürriyetlerini tesis eden bir şefkat ordusuydu. Hatta denilebilir ki Mekke'nin fethi bir şehrden ziyade insanlığın fethidir. Zira o gün merhamet, adalet ve tevazu galip gelmiştir. Bu fetihle Allah-u Teala müşriklerin onca yıllık zulmüne son vermiş, Kabe hürriyetine kavuşmuş, insanlar can ve mal emniyetine erişmiştir.

Mekke artık İslam yurdudur. Bu nedenle Peygamber Efendimiz (s.a.v.) fetihten sonra hicret kavramının değiştiğini de bildirmiştir. İbn Abbas'ın rivayet ettiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Fetihten sonra hicret yoktur, ancak cihat ve niyet vardır. Allah yolunda sefere çağrıldığınız zaman hemen çıkışınız." Bu hadis-i şerif, Mekke müşriklerinin İslam'a girdiğini, dolayısıyla Müslümanların Darü'l-İslam olan bir beldeden hicret etmelerine gerek kalmadığını ifade eder. Artık Müslümanların vazifesи bulunduğu her yerde cihadı -elbette ki nefisle cihat, ilim ve tebliğle cihat başta olmak üzere- sürdürmek ve ihsaslı niyetlerle çalışmaya devam etmektir.

Fetih tamamlandıktan sonra Resulullah (s.a.v.) 15 gün kadar Mekke'de kalmıştır. Bu süre içerisinde halka İslam'ı anlatmış, namaz kılmış, idari düzenlemeler yapmıştır. Mekke'de ikamet eden müşriklerden henüz iman etmeyenler de vardı; onlara eman verildi, tebliğ ulaştırıldı. Fahr-i Kainat Efendimiz Mekke'nin fethini takiben etrafındaki putperest kabileleri İslam'a davet için seriyeler gönderdi. Böylece çok kısa zamanda Tevbe Suresi'nde işaret edilen temizlik tamamlandı. Arabistan'da müşrik sistemi tarihe karıştı. Ya mümin oldular ya da adaletiyle hükmeden İslam devletine itaat ettiler. Resulullah (s.a.v.) fetihten yaklaşık bir buçuk yıl sonra, 10. Hicri yılında Veda Haccı için tekrar Mekke'ye geldiğinde artık o topraklarda Allah'tan başka hiçbir ilahın adı anılmıyordu.

"Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde..." [Nasr, 1] ayetinde müjdelenen yardım ve fethin bereketiyle insanlar İslam'a girmiştir. Bu, Allah'ın dinini tamamlamasının bir alametiydi. Bu sebeple aynı surenin devamında "**Rabbini hamd ile tesbih et ve O'ndan mağfiret dile**" [Nasr, 3] buyruldu. Resulullah (s.a.v.) Veda Haccı dönüşü Medine'de bu ayetler inince ömrünün ve misyonunun tamamlandığını anlamış, daima yaptığı zikir ve tesbihleri daha da arttırmıştı. Mekke'nin fethi, O'nun risaletinin yeryüzündeki taçlanmasıydı. Vuslat yakındı.

Mekke'nin fethinin başarısında, Ashab-ı Kiram'ın sadakati ve güzel tutumu önemli bir yer tutar arkadaşlar. Onlar Hudeybiye'de zor bir imtihandan geçmiş, zahirde ağır gelen şartlara rağmen Resulullah'a bağlılık yemini etmişlerdi. Kur'an-ı Kerim'de Fetih Suresi 18. ayette Allah-u Teala onların bu bıatından övgüyle bahseder ve kalplerindeki ihsas sebebiyle üzerlerine manevi huzur indiğini bildirir: "**Andolsun ki, o ağacın altında sana bıat ederlerken Allah, müminlerden razı olmuştur...**" [Fetih, 18].

Gerçekten de sahabe efendilerimiz Resulullah (s.a.v.) yapmadan hiçbir şey yapmıyor, O'nu daima takip ediyorlardı. Hudeybiye'de Efendimiz kurbanlarını kesip ihramdan çıkışa emri verdiğiinde önce tereddüt ettiler. Ancak Ümmü Seleme validemizin tavsiyesiyle Peygamberimiz

(s.a.v.) bizzat kendi kurbanını kesince hepsi aynı şekilde yaptı ve itaat etmenin bereketini gördü. Bu teslimiyet onları büyük fethe hazırladı.

Fetih esnasında sahabenin disiplini ve merhameti de dikkat çekici bir başka taraftır arkadaşlar. 10.000 kişilik muazzam bir ordu Mekke'ye girerken tarih hiçbir yağma, intikam ve taşkınlık vakası kaydetmemiştir. Hatta Ensardan Sad bin Ubade'nin taşıdığı sancakta "Bugün savaş günüdür, bugün intikam günüdür" şeklinde bir söz söylediği duyulunca Resulullah (s.a.v.) derhal müdahale etmiştir. "Hayır, bugün merhamet günüdür" buyurup Sad'ın elinden sancağı almıştır. Yerine onun oğlu Kays'a sancaktarlık yaptırmıştır. Yani hiçbir şekilde Fetih ordusunun maksadı intikam almak olarak gösterilmedi. Bütün ordu Resulullah'ın emrine harfiyen uydu. Bu sayede neredeyse kılıçlar kınından çıkmadan şanlı bir zafer kazanıldı arkadaşlar. Sahabe ordusu Allah'ın evine saygısızlık etmemek için Mescid-i Haram'a silahsız girmiştir. Hiçbir sivile dokunulmamıştır. Kadınlar, çocuklar ve masumlar tam bir emniyet içindeydiler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) fetihten önce ordusuna İslam'da savaş adabını tek tek tebliğ etmiştir: "Çarpışma mecburiyeti doğmadıkça kan dökmeyin. Kadınları, yaşıları, çocukları incitmeyin. Kimsenin malına dokunmayın, ağaçları kesmeyin." Bu uyarılar sahabe tarafından harfiyen yerine getirilmiştir.

Bu durumun en güzel örneklerinden biri, Hz. Ebu Bekir'in babası Ebu Kuhafe'nin Müslüman olduğunu. Ebu Kuhafe çok yaşlı biriydi ve yıllardır oğlunun dinine uymamıştı. Fetih günü oğlu onu elinden tutup Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) huzuruna getirdi. Fahri Kainat Efendimiz (s.a.v.), bu nur yüzlü piri faniye hürmeten Hz. Ebu Bekir'e, "İhtiyara zahmet etmeyip evinde otursayıdı, ben onun ayağına giderdim" buyurdu. Bu söz üzerine Hz. Ebu Bekir ve oradakiler gözyaşlarına hakim olamadılar. Ebu Kuhafe orada Müslüman oldu. Efendimiz (s.a.v.) Ebu Bekir'e hitaben, "Babası yerine Ebu Talib'in iman etmesini ne kadar arzu ederdim" diyerek içindeki hüznü de paylaşmıştır. Bu vakit, sahabinin sevinciyle Resulullah'ın hüznünün bir arada yaşandığı ibretli bir andır. Allah'hın elçisi, kendi amcası için nasip olmayan imanı, arkadaşının babası için görüp sevinmiş ama bir yandan da amcasının imansız gidişine üzgünlenmiştir. Ashab-ı Kiram O'nun her halinden ayrı bir ders aldı. Bu olay bizlere, fetih neşesi içinde dahi insanın kendini kibir ve gurura kaptırmaması, her neticenin hidayet kısmının Allah-u Teala'ya ait olduğunu unutmaması gerektiğini gösterir.

Mekke halkının, yani dönemin müşriklerinin fetih karşısındaki yaklaşımına gelince; bunu en güzel ifade eden, biraz önce zikrettigimiz umumi af sahnesidir. Onlar savaş beklerken merhamet görmüşlerdir. İntikam beklerken af ve muhabbet görmüşlerdir. 20 yıl boyunca İslam'a karşı boyun eğmeyen kibirli, boyun eğdiler, diz çöktüler. İslam'ın saf güzelliği karşısında eridiler. Mekkelilerin çoğu o anda iman etmemiş olsa bile kalben İslam'a ınsındılar. Nitekim fetihten sonraki günler, dalga dalga Kelime-i Şehadet getiren insanların günleri olmuştur.

Hz. Abbas, Ebu Süfyan'a dönüp, "Gördün mü? Yeğenimin peygamberliğini kabul etmedin, şimdi bak ne kadar izzetli bir muzaffer oldu" demiş; Ebu Süfyan da, "Kuşkusuz senin kardeşinin oğlu çok büyük bir şan kazandı" diyerek hayranlığını gizleyememiştir. Hatta Hz. Abbas, İslam'a henüz tam teslim olmamış Ebu Süfyan'ın gönlünü tamamen yumuşatmak için onu fetih ordusunun geçit törenine şahit kıydı. İslam ordusunun her bir kabileden oluşan birlikleri tekbirler ve tesbihlerle geçiyordu. Ebu Süfyan hayretle, "Bunlar kim?" diye soruyor, her sorusunda "Bunlar Gatafanlı müminler, bunlar Medine Ensar'ı, bunlar Muhacirler" gibi cevaplar alıyor ve hepsine hayran oluyordu. En sonunda Rıdvân ağacı altında biat edenler ve etrafı Muhacirlerle çevrili Allah Resülü (s.a.v.) kendi birliği ile göründü. Ebu Süfyan şaşkınlıkla, "Sanki bu orduya gökten bir sultanat inmiş" deyince, Hz. Abbas, "Bu sultanat değil, nübüvvettir ey Ebu Süfyan" diyerek son hakikati gösterdi. Artık Ebu Süfyan ve diğer Mekke liderleri için gerceği kabulden başka çare kalmamıştı. Onlar da nihayet imanın izzetine kavuşarak İslam sancağı altına girmiştir.

Nebi Resulullah (s.a.v)'in yıllar önce Bedir'de dua ettiği gibi, Allah-u Teala en sonunda bu dinin düşmanlarını İslam'ın hizmetkarı yaptı. Mesela Halid bin Veli ve Amr bin As gibi bir zamanlar karşı ordunun komutanları olan kişiler, fetih öncesi Müslüman olmuş ve fetihte İslam ordusunun komutanları olarak görev yapmışlardır. Allah diledi mi, düşmanınızı dost kılar. Mekke'nin fethinde bu ilahi vaat tecelli etmiş, nice kalp fethedilip İslam'a ısinmiştir.

Bu süreçte Yahudilerin ve Ehl-i Kitab'ın yaklaşımılarına değinecek olursak; Mekke fethi esnasında şehirde Yahudi ve Hristiyan nüfusu neredeyse yoktu. Fakat Medine döneminde Yahudi kabileleriyle yaşananlar da bu fethin arka planına dahildir. Medine'deki Beni Kaynuka ve Beni Nadir kabileleri, Müslümanlarla yaptıkları anlaşmaları bozmaları nedeniyle daha önce çıkarılmış, Hayber'e sürülmüştü. Son kalan Beni Kurayza ise Hendek Savaşı sırasında ihanet ettiğinden yargılanmıştır. Yani Medine'nin etrafındaki Yahudi güçleri etkisiz hale getirilmiştir. Bu yüzden Mekke'nin fethi sırasında Yahudiler açıktan bir tavır gösteremediler. Bununla beraber tarihten bazı şeyleri biliyoruz. Yahudi alimlerinin bir kısmı, Tevrat ve diğer kaynaklarla son peygamberin fetihleriyle ilgili müjdeleri biliyorlardı. Mesela Medine'ye hicretten evvel Yesrib Yahudileri, müşriklere karşı "Ahır Zaman Nebisi geldiğinde O'nun safında yer alacağız ve Ad kavmi, İrem kavmi nasıl helak olduysa sizi öyle helak edeceğiz" diye tehditler savururlardı. Ne var ki, o beklenen peygamber Araplardan çıkışınca hasetlerini yenemeyip çoğu O'na iman etmedi. Yine de içlerinde Abdullah bin Selam gibi ihsaslı alımlar çıkip Müslüman oldular.

İşte Mekke'nin fethi, Yahudi ve Hristiyan Ehl-i Kitab'ın son kalan şüphelerini de yok etti. Zira Tevrat'ta ve İncil'de vasıfları bildirilen son elçi, en sonunda parlak bir zafer kazandı. İnsanlar O'nun dinine girdiler. Putperestlik O'nun eliyle merkezi olan Mekke'den silindi. Bu, kitaplarda müjdelenen bir durumdu. Nitekim Hz. Süleyman'ın Meselleri kısmında da, "Allah'ın sevgili kulu sabahın güneşini gibi parlayacak, ayaktayken yeryüzünü selamete erdirecek" diye bahsedilen zatın Efendimiz (s.a.v) olduğu bazı tefsir alımlarince belirtilir. Tevrat'ta bu fetih, "sevgili kolların zaferi" şeklinde tasvir edilmiştir. Mesela Hz. Ömer döneminde Ka'b el-Ahbar gibi Yahudi bilgini iken Müslüman olanlar, fetih haberlerinin kendi kitaplarında da bulunduğunu ümmete aktarmışlardır. Şam tarafında yaşayan bazı Hristiyan Arap kabileler de Mekke'nin fethedildiğini duyunca elçiler gönderip durumu anlamışlar, kısa süre sonra onlar da dalga dalga İslam'a dahil olmuşlardır. Özette, Mekke'nin fethi sadece müşrikleri değil, öteden beri hakikati bekleyen Ehl-i Kitab'tan nasibi olanları da İslam'ın nuruna kavuşturmuştur.

Seyyidimizden

Mekke... Ahır zamanlı Mekke. Peygamberden uzak, yetim gibiydi. Ama muhakkak Allah Resülü'ne kavuşacaktı. Resulullah (s.a.v) bir rüya gördü. Bu rüyası hak bir rüyayıdı. Çünkü peygamberlerin gördüğü rüyalar vahiy gibidir. Resulullah (s.a.v) bu rüya hasretiyle Mekke'ye gideceğine dair içinde büyük bir sevinç taşıyordu. Bu sevinci sahabelerle paylaştı. Sahabeler sevindiler. Mekke'yi yalın kılıç, aşk ve muhabbetle fethetmek için yola çıktılar. Ama o an nasip olmadı. Hudeybiye Antlaşması ile döndüler. Allah fethi muhakkak nasip edecekti. Çünkü Allah övdü. Biz fethi bir şey beklerken, Allah-u Teala bize daha büyük bir müjde verdi: "Ya Muhammed, biz sana kapanmayan bir fetih vereceğiz. Ve bu fetih kıyamete kadar devam edecek. Sen üzülme." Sonra Allah-u Teala dedi ki: "**Fethen karîbâ**" [Fetih Suresi, 18 ve 27] (Yakın bir fetih). Bu yakın olacak. Sonra Hudeybiye'den dönüşte Allah dedi: "Ya Muhammed saçının bir kısmını tıraş et, kurbanı kes. Korkma bu fethi Ben sana vereceğim." Resulullah (s.a.v) bu fethe iman etti. Sahabeler de iman ettiler.

Mekke, o Kabe, o temiz ve kıyamete kadar devam edecek olan yerin artık temizlenmeye ihtiyacı vardı. Çünkü Kabe'nin de sabrı artık taşmak üzereydi. Ya büyük bir depremle bunlardan kurtulacaktı ya da Resulullah (s.a.v)'i kucaklayacaktı. Ya zelzele ya Resulullah; ikisinden biri. Yani "**İzâ zulziletilardu zilzâlehâ**" [Zilzal Suresi, 1] (Yeryüzü kendine has o sarsıntı ile sallandığı zaman). Başka imkanı yoktu.

Resulullah (s.a.v), kainatın en kıymetli sultانı, savaşın en güzel üstadı ve stratejinin en mükemmel olanı; Mekke'yi öyle güzel fethedecekti ki, Mekke'deki insanlar fetih yaklaşıkça daha çok uyur hale geldiler. Fetih yaklaşıkça içlerinde huzursuzluk ve boşluk aynı anda yaşanıyordu. Bilinmez bir taşkınlık içindeydiler. Bir şey olacak ama ne olacağını bileyenler yoktu. Rabbül Alemin önce onların kalplerini bu işe hazırladı. Sonra ruhlarını bu işe hazırladı. Resulullah (s.a.v) emretti: "Git Mekke'ye." Çünkü artık fetih zamanı geldi.

Resulullah (s.a.v)'i o gün sevinçli ve çok mutlu gördük. Çünkü Allah Azze ve Celle evvelden gösterdiği fethi, bugün daha büyük bir işaretle teyit etmiş ve bütün gönüllerin, Resulullah (s.a.v) sayesinde açıldığını görünce, Allah-u Teala'ya şükrynü ifa etmeye başlamıştı. Mekke'ye en kudretli, en kıymetli ve en merhametli orduyu seçti. Onların içindekilerin tamamı Allah ve Resülü'nü zayı etmeyecek olan bir orduyu. O yüzden onlara "Fetih Ordusu" diyorlardı. Onlar o gün fethe gidecekler. O yüzden hızlı gidiyorlardı. Mekke'nin fethi, normal hesaplanan zamandan çok çok daha hızlı oldu. Çünkü onlar fethe gidecekler; haddi aşmayacaklar, haksız yere adam öldürmeyecekler, gasp etmeyecekler.

Kabe'ye yaklaşmaya başladılar. Resulullah (s.a.v) nasıl ki hicret ederken O'nu öldürmeye gelenler için bir avuç toprak almış, saçmıştı; "**Ve ce'alnâ min beyni eydîhim sedden ve min halfihim sedden...**" [Yasin Suresi, 9] (Önlerine bir set, arkalarına da bir set çekti) demişti ya; bugün aynı toprağı aldı Resulullah (s.a.v). Dedi ki: "Ya Rabbül Alemin, artık onlar gelecek haberini işitmeyecekler, duyamayacaklar." Sanki Mekke bütün dünyadan izole edilmişti. Hiçbir yerden haber alamıyordu. Ne içерiden haber çıkıyor, ne dışarıdan haber giriyordu.

Resulullah (s.a.v) Mekke'nin tepelerine, her yerine ateş yaktırdı. Eskiden Araplarda söyle bir adet vardı: Bir ateşin etrafında en az dört, en fazla altı kişi otururdu. On bin kişi, on bin ateş... Kırk ya da altmış bin kişilik büyük bir ordu geldi diye düşündüler. Ebu Süfyan korktu. Çok korktu. Malını kaybedecek, itibarını kaybedecek sanıyordu. Aklı ancak bu kadar çalışıyordu. Sanıyordu ki Rahmet Peygamberi (s.a.v.) ona zulmedecek, eşine, gününe zulmedecek, intikam alacak. Bu Muhammed (s.a.v.), O intikamını yutmaz sanıyordu. Tabii Allah Azze ve Celle Resulullah (s.a.v)'e şu ayeti indiriyor: Ya Muhammed! "**İzâ câe nasrullâhi vel-feth**" [Nasr Suresi, 1] (Allah'ın yardımcı ve fetih geldiğinde). Eğer Allah sana fethi nasip ederse; "**Ve raeyten-nâse yedhulûne fi dînillâhi efvâcâ**" [Nasr Suresi, 2] (Sen insanların bölük bölük, akın akın Allah'ın dinine girdiğini gördüğün an); "**Fesebbih bihamdi Rabbike ve'stağfirh**" [Nasr Suresi, 3] (Rabbini hamd ile tesbih et ve O'ndan mağfiret dile). Sonra ayet söyle devam ediyor: "**İnnahu kâne tevvâbâ**" [Nasr Suresi, 3]. Ya Muhammed, sen bugün onlara merhametle devam et. Muhakkak onların hepsini tövbe eder vaziyette ve Rabbini onların tövbesini kabul edecek vaziyette göreceksin. Ya Muhammed, bugün Allah-u Teala'yı tekbirlerle, tehlillerle anma zamanıdır. Ya Muhammed, bugün senin gündür.

Rahman'ın Resülü (s.a.v)'in yanında Ebu Süfyan gitti. Çadırlar boşaltılmış, sahabe Ebu Süfyan'ın hiç kimseyi göremeyeceği şekilde her tarafı savunmuşlardı. Ve Ebu Süfyan korkuya Resulullah (s.a.v)'e koşuyor. Bunca zaman öteledi, görmezden geldi. Şimdi o kişi, Muhammed (s.a.v), şimdi onun karşısında. Aradan yıllar geçmiş. O genç, şimdi peygamber oldu; Allah-u Teala'nın bütün güzelliğini taşıdığı ve kainatın en sevgilisi olduğu halde, şimdi Ebu Süfyan'ı görebilecek mi acaba? Ebu Süfyan kendi malını, efradını kurtarmak için Allah Resülü'nden eman diliyor.

Peygamber Muhammed (s.a.v) ona diyor ki: "Sadece sana mı eman vereceğim? Hepinize eman vereceğim. Ben Muhammed'im. Ben kin güden kişi değilim. Ben Allah-u Teala'nın rahmet peygamberiyim." Ebu Süfyan diyor ki: "Bizim sana davrandığımız gibi bize davranışmayacak mısın?" Efendimiz, "Ben siz değilim" diyor, "Ben Muhammed'im. Sizin sizin içindeki en merhametliden daha merhametliyim. Çünkü Allah'ın merhametine inanıyorum. Ben size merhametle muamele edeceğim." O zaman diyor Ebu Süfyan, "Kabe senindir. Mekke senindir. Sen bize eman verdin, senindir."

Resulullah (s.a.v) dilerse o akşam Mekke'ye girerdi. Dikkatle bütün savaşlarına bakın; elinde güç varken bile Allah Resulü savaşın kendi koymuş kurallarını hiç ihlal etmedi. Sabahleyin insanların göreceği şekilde alana girdiler ve onlara şunu söylediler: "Allah-u Teala'nın dinine gelin. Kendinizi, ehlınızı ve sizden sonra gelecekleri kurtuluşa erdirin."

Mekke'ye Allah Resulü (s.a.v) ordusunu dört taraftan soka. Allah Resulü ilk başta girmeden. En son Resulullah (s.a.v) geliyor. Sahabelerin hepsi girdiler. Allah Resulü kati emretti: "Evine çekilene dokunmayacaksın. Çocuğa dokunmayacaksın. İhtiyara dokunmayacaksın. Kabe eserine dokunmayacaksın. Ağaçları yakmayacaksınız. Kimseye zarar vermeyeceksiniz." Tabii sahabelerin içinde acı çekenler çok vardı, işkence görenler çok vardı. Onlarla karşı karşıya geldiler ama "Allah razı olsun" diyorlardı, kimseye dokunmadılar.

Resulullah (s.a.v) devesinin üzerinde, sadece Allah Azze ve Celle'ye hamd ederek ve tesbih ederek, başı neredeyse devesine degecek kadar yavaş yavaş Mekke'ye girdi. Müşrikler gerçekten korkmuş değillerdi artık. Çünkü onların eski anlayışına göre Muhammed (s.a.v) için intikam günüydü ama Allah, Kabe'yi ve Kabe'nin çevresini Allah Resulü gelmeden önce aslina hazırlamıştı. İnsanlar, Allah Resulü'nün onlara merhametli davranışlığını hissediyorlardı. Kabe fethinden 40 gün önce buna benzer rüyalar görüyor, kendilerini hazırlıyorlardı. Ve bir huzur vardı içlerinde. Artık Kabe eski kargaşanın günü gibi gelmiyordu onlara.

Ve Resulullah (s.a.v) geldi, onlara emniyyette olduklarını söyledi. Allah-u Teala'nın dinini ilan etti. Allah-u Teala'nın tekliğini ilan etti. "Hepiniz el-Eman altındasınız. Allah-u Teala'nın rahmeti altındasınız. Ve Allah-u Teala'ya dönün" dedi. Bu emanı kaç sefer tekrar ettik... Daha önce Allah-u Teala defalarca tekrar ettirmiştir. Bugün de çok sefer tekrar edildi ve her yerde söylendi: "Hepiniz eman altındasınız, Allah-u Teala'nın merhameti üzeresiniz."

Sonra Resulullah (s.a.v) onların gözleri önünde, önce onların içindeki putları yıktı. Düşün, kalbin katıdır. Allah-u Teala merhametlilerden merhametli peygamberiyle seni karşı karşıya getirmiştir ve sen o gün ahiretini kurtarıyorsun. Ve şimdi Resulullah (s.a.v) aklındaki putu da yıkmak. Tek tek, yavaş yavaş yıktı putları. Bir çوغunu bizzat kendisi yıktı. Seyyidler, sahabiler toz haline getirdiler. Her yıkıkça alemdeki bütün putları yıktı Resulullah (s.a.v).

En son onların büyük putu vardı. Onu yıkacağı zaman Hz. Ali, "Ya Resulullah, dilersem omzuma çıkin, onu yıkın" dedi. Efendimiz, "Ya Ali, sen buna dayanamazsan" dedi. "Çıkarsam" diyor, "Eğer Allah'ın Resulü üzerime çıksa, bütün alemlerin üzerinde olurdu." Sonra Resulullah (s.a.v), Hz. Ali'yi o mübarek omzuna çıkaracak. Allah'ın Resulü'nün omzuna çıkmak kolay bir şey değil. Vallahi bu işi size anlatırken kolay geliyor ama kolay bir şey değil. Sen Muhammed (s.a.v)'in mübarek omzuna ayak basacaksın. Olur mu işte? Ama Resulullah Efendimiz diyor ki: "Bugün sen kemalatının zirvesine çıkasın." Hz. Ali, Resulullah Efendimiz'in omzunda yıldızları görür. "Dilersem bütün yıldızları tek tek indireyim" diyor. Hani bir anda o seviyeye yükselmek... O sadece zahirde bizim gördüğümüz; Resulullah Efendimiz o gün bütün ilmin anahtarını ona teslim etti.

Ve o putu yıktığı gün, yeryüzündeki bütün insanların kalbindeki, insanı Allah'tan uzaklaştıran her şeyi yıktılar. O gün aslında bir yükseliş oldu. Son put ve insanların kalbindeki o nefsanı putlar yıkılınca, insanlara mutlak merhamet veren kapı açıldı, hastalıklar yıkıldı. Resulullah (s.a.v) o gün merhametlilerin en merhametlisinin nasıl olduğunu gösterdi. En çok da Kabe gördü bunu. O gün Peygamber (s.a.v.) bizatihî kendisi Kabe'yi temizledi. Kabe'yi temizlerken dedesi İbrahim gibi Kabe'ye dua etti. Dedesi İsmail gibi zikretti. Kabe'de Resulullah (s.a.v) biraz zaman geçirdi.

Sonra dışarı çıktı. Resulullah (s.a.v)'in o aydınlık yüzünü ilk defa müşrikler gerçek haliyle gördüleri. Daha önce etten ve kemikten bir Muhammed (s.a.v) görüp orlardı ve onunla cebelleşiyorlardı. Şimdi Kabe'den bir Muhammed (s.a.v) çıktı; her tarafı öyle bir aydınlatıyordu ki, aynı Annemiz Ayşe'nin dediği gibi: "Gece karanlığında ığneyi iplikten geçirmek istedigim zaman, O'nun nur yüzüne bakar, öyle ığneyi iplikten geçirirdim." Bugün ilk defa müşrikler Resulullah (s.a.v)'i o nurlu yüzüyle gördüler. Ve müşrikler öyle hayran oldular ki, ondan sonra hızlı bir şekilde Allah ve Resülü'nü dinlediler. O Muhammed'i görüş onlara yetti.

Biz de şimdi istiyoruz: Ya Rabbül Alemin, sahabenin gördüğü Muhammed (s.a.v)'i bize de göster. Bizi O'nun nazarından eksik etme. O'nun bakışından bizi mahrum eyleme. Sen Allah'sın. Müşrike bile O'nu gösterdiyse, biz O'na zamanda uzağız ama nefeste yakınız. Ya Rabbül Alemin O'nu bize göster.

Rabbül Alemininizdeki Mekke'yi temizlemeyi nasip etsin. Kalbimizi nurlandırsın. Ve akınızda Resulullah (s.a.v)'in o güzel kelamı kalsın.

Dedeniz Adem dedi: "**Sübhallahi ve bihamdihi. Estağfirullahe ve etûbü ileyh.**" Dedeniz İbrahim dedi: "**Sübhallahi ve bihamdihi.**" Dedeniz İsmail dedi: "**Sübhallahi ve bihamdihi ve Allahu Ekber.**"

Ve bunların hepsi Resulullah (s.a.v)'i bize getirdi. Biz de insallah Kabe'nin hatırlıyla "**Sübhallahi ve bihamdihi ve Allahu Ekber**" ile meşgul olalım. Ve Resulullah (s.a.v)'e sımsıkı sahip çıkalım. Kim Resulullah'a sahip çıkarsa sultan olur. Kim Allah Resülü'nden uzaklaşırsa ona ancak zelilik yakışır. Allah size izzet versin, şeref versin ve Kabe'nin nuruyla nurlandırsın.